

Ks. Roman Buchta, ks. Robert Kaczmarek, ks. Sebastian Mandrysz

Wydział katechetyczny Kurii Metropolitalnej w Katowicach

Szkolne nauczanie religii i katecheza wobec Covid 19

Ze względu na ogólnoświatową pandemię koronawirusa, rok 2020 pozostanie dla ludzkości szczególną cezurą czasową. Nieznane dotychczas współczesnemu pokoleniu powszechne poczucie lęku wobec realnej możliwości utraty życia, postawiło wielu ludzi wobec konieczności zmierzenia się z ważnymi pytaniami o jego prawdziwy sens, zweryfikowania uznawanych dotąd wartości i przyznanych priorytetów. Budowany z mozołem „świat”, w którym czuliśmy się bezpieczni i niemal niczym nieograniczeni, w jednej chwili zredukowany został do skromnej przestrzeni rodzinnych domów. Mając na celu zahamowanie rozwoju pandemii, w poszczególnych krajach Europy i świata wprowadzono przepisy szczegółowo regulujące niemal wszystkie przestrzenie życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego. W oczywisty sposób, ograniczenia te nie pozostały bez wpływu na kształt życia religijnego. Przejmującym wyrazem powagi sytuacji była odprawiona przez papieża Franciszka droga krzyżowa na opustoszałym Placu św. Piotra. Zamknięte świątynie oraz możliwość uczestnictwa w liturgii jedynie za pośrednictwem środków przekazu i mediów społecznościowych sprawiły, że wielu ludzi przeżywało liturgiczne obchody Wielkiejnocy oraz kolejnych niedziel paschalnych we wspólnocie najbliższej rodziny. Wprowadzone ograniczenia miały także wymierne przełożenie na sposób realizacji zadań szkolnego nauczania religii oraz podejmowane we wspólnotach parafialnych działania duszpastersko-katechetyczne.

Obserwacja aktualnej sytuacji epidemiologicznej w Polsce i świecie prowadzi do uprawnionego wniosku, że również w trudnej do precyzyjnego określenia czekającej nas „przyszłości”, wszelkie działania duszpastersko-katechetyczne podejmowane będą z uwzględnieniem obowiązujących norm sanitarnych. Celem niniejszego opracowania jest omówienie wyników ankiety ewaluacyjnej dotyczącej zdalnego nauczania religii w czasie pandemii, prezentacja wybranych narzędzi technologii informacyjno-komunikacyjnej wspierających realizację zadań nauczania religii w szkole oraz innych działań duszpasterskich o charakterze katechetycznym.

1. Organizacja zdalnego nauczania religii – wyniki badań ankietowych

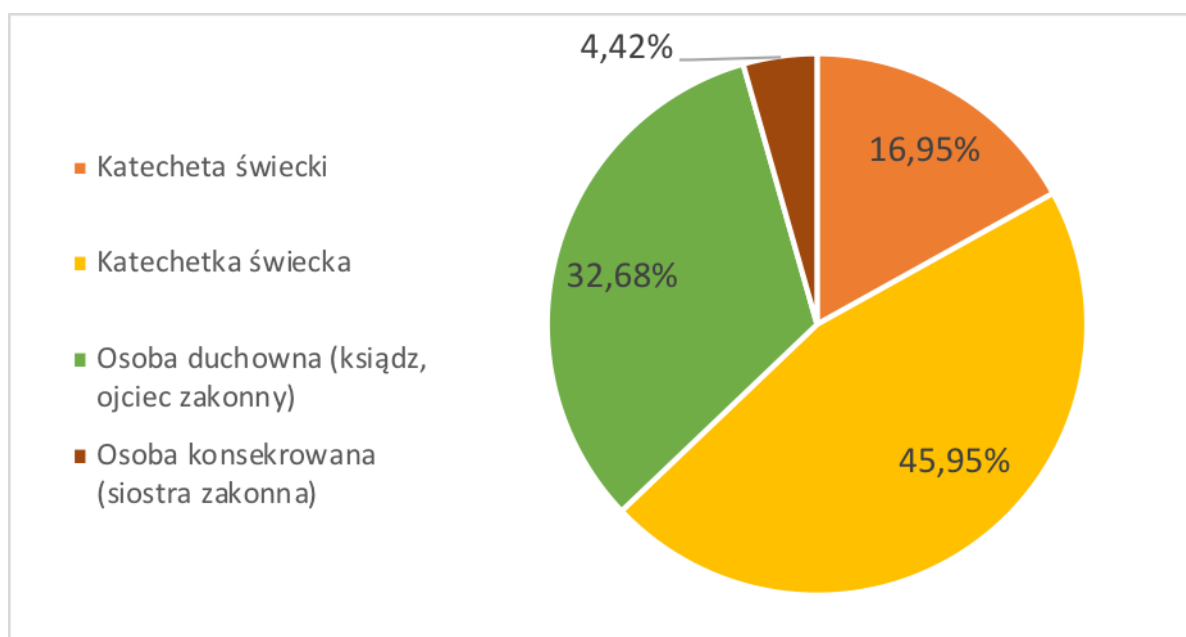
Zaistniała niemal z dnia na dzień konieczność organizacji i prowadzenia nauczania na odległość, postawiła nauczycieli wszystkich przedmiotów wobec zupełnie nowych wyzwań. Dla wielu pedagogów, zdobywających swoje doświadczenia zawodowe przy pomocy doskonalonych przez lata metod tradycyjnego nauczania, nagłe przeniesienie dydaktyki w świat wirtualny stało się porównywalne do nauki obcego języka lub zwiedzania nieznanego miasta bez dobrego planu, czy pomocy doświadczanego przewodnika. Sytuacja ta nie może być jednak postrzegana jako wynik osobistych zaniedbań nauczycieli, a tym bardziej braku dydaktycznych kompetencji¹. Nieoczekiwana pandemia Covid-19 sparaliżowała świat niemal we wszystkich płaszczyznach życia społecznego, stawiając odpowiedzialnych za jego funkcjonowanie wobec realnych zagrożeń i wynikających z nich nowych problemów oraz zadań, z którymi do tej pory nie trzeba było się mierzyć. Wprowadzone ograniczenia nie ominęły też nauczania religii w polskiej szkole.

Mając na względzie zaistniałą sytuację, po zakończeniu roku szkolnego 2019/2020 w miesiącach wakacyjnych przeprowadzona została wśród nauczycieli religii ankieta ewaluacyjna, mająca na celu podsumowanie i zweryfikowanie organizacji zdalnego nauczania religii w diecezjach położonych na terenie województwa śląskiego. O podzielenie się doświadczeniami z pracy dydaktycznej prowadzonej w trakcie ostatnich – niełatwych – miesięcy, poproszeni zostali nauczyciele religii posługujący w diecezjach: bielsko-żywieckiej, częstochowskiej, gliwickiej, katowickiej i sosnowieckiej. Celem badania była próba podsumowania indywidualnych zmagania katechetów w prowadzeniu zajęć online oraz przedstawienie uzyskanych wyników w ramach niniejszego suplementu do Programu Duszpasterskiego KEP na rok 2020/2021 „Zgromadzeni na świętej wieczerzy”. Przy współpracy wydziałów katechetycznych poszczególnych diecezji, przesłano nauczycielom religii link do formularza ankiety zawierającej dziewięć pytań wyboru (jednokrotnego lub wielokrotnego) oraz jedno pytanie otwarte, z prośbą o przedstawienie osobistych uwag i

¹ Zobrazowaniem wagi problemu jest wypowiedź uczestniczki przeprowadzonej ankiety: „Powinnam biegle posługiwać się komunikatorami internetowymi, mediami społecznościowymi, platformami itp., aby móc dokonać najlepszych wyborów dla moich uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. To tak jakbym uczyła się liter i od razu pisała encyklopedię. Czuję, że powinnam iść na rok studiów. Ale jakich? Ukończyłam kurs dla dydaktyków medialnych. Chodziłam na dodatkowe zajęcia z równoległą grupą, pracę zrobiłam samodzielnie, a jak widziałam, jak sobie radził z tym mój syn po przeczytaniu instrukcji – byłam podłamana. Zaniechałam to. Potrzebuję czegoś dostosowanego dla moich możliwości i takiego wsparcia w tej mierze, jakie sama daję swoim uczniom”.

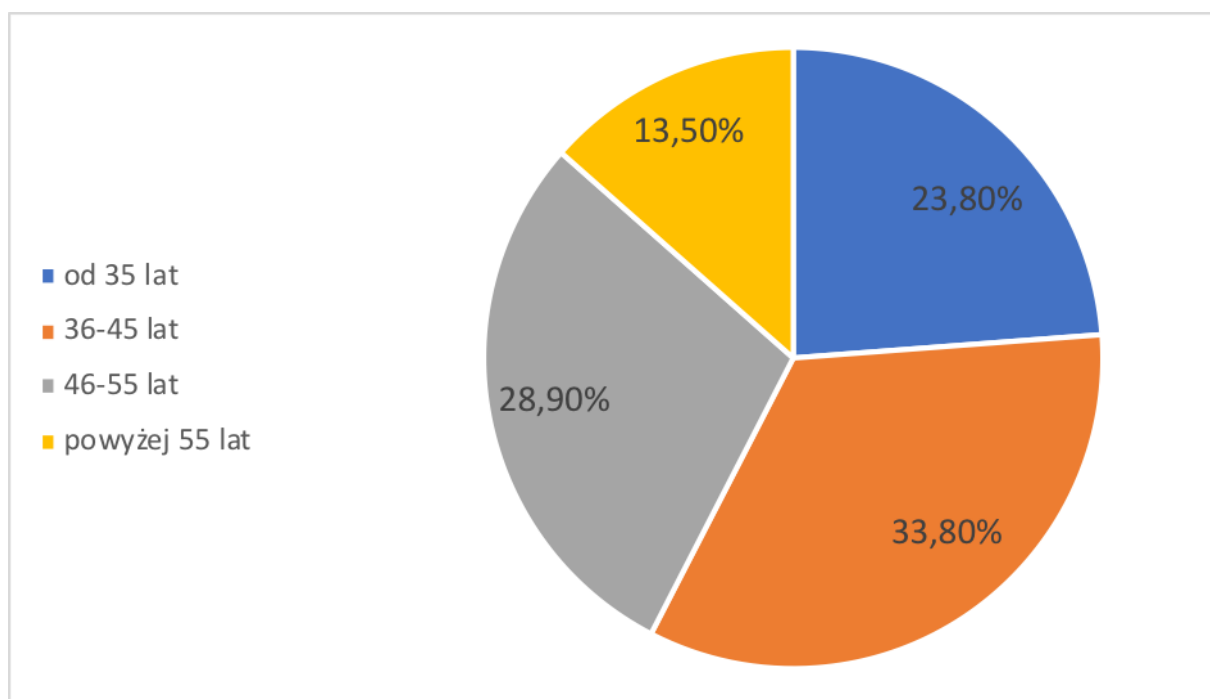
spostrzeżeń dotyczących badanych zagadnień. Na zaproszenie organizatorów do twórczego udziału w anonimowej ankiecie pozytywnie odpowiedziało 417 osób, których odpowiedzi uwzględnione zostały w prezentowanych poniżej wykresach. W ramach niniejszego opracowania zostaną one skrótowo skomentowane. Pod względem naukowym, uzyskane wyniki posiadają charakter jedynie sondażowy i powinny zostać potraktowane jako skromny przyczynek oraz inspiracja do dalszych badań naukowych.

Tożsamość wypełniającego/wypełniającej ankietę

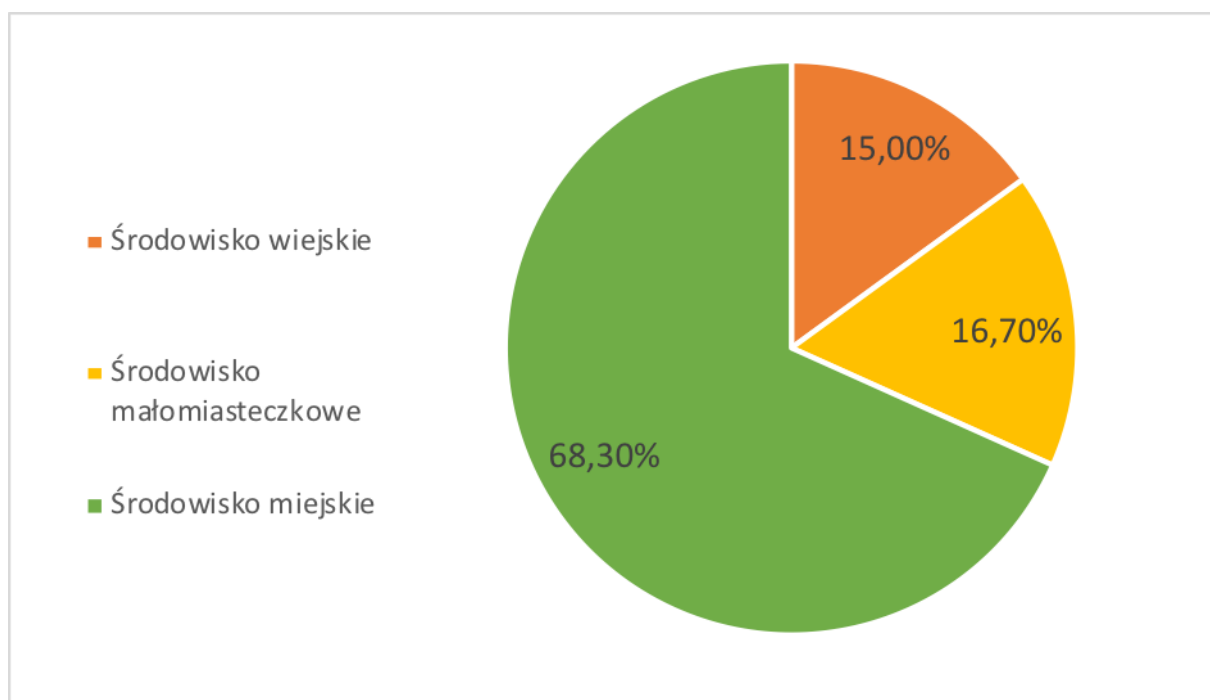
Zebrane dane potwierdziły umacniającą się od lat w wielu diecezjach tendencję, że najliczniejszą grupę pośród pracujących w szkole nauczycieli religii stanowią katecheci świeccy (tutaj mężczyźni i kobiety – razem 62,90%). Z uwagi na fakt, iż uczestnictwo w ankiecie było dobrowolne, głębsze analizy w tym względzie nie posiadają naukowego uzasadnienia.

Wiek katechizującego

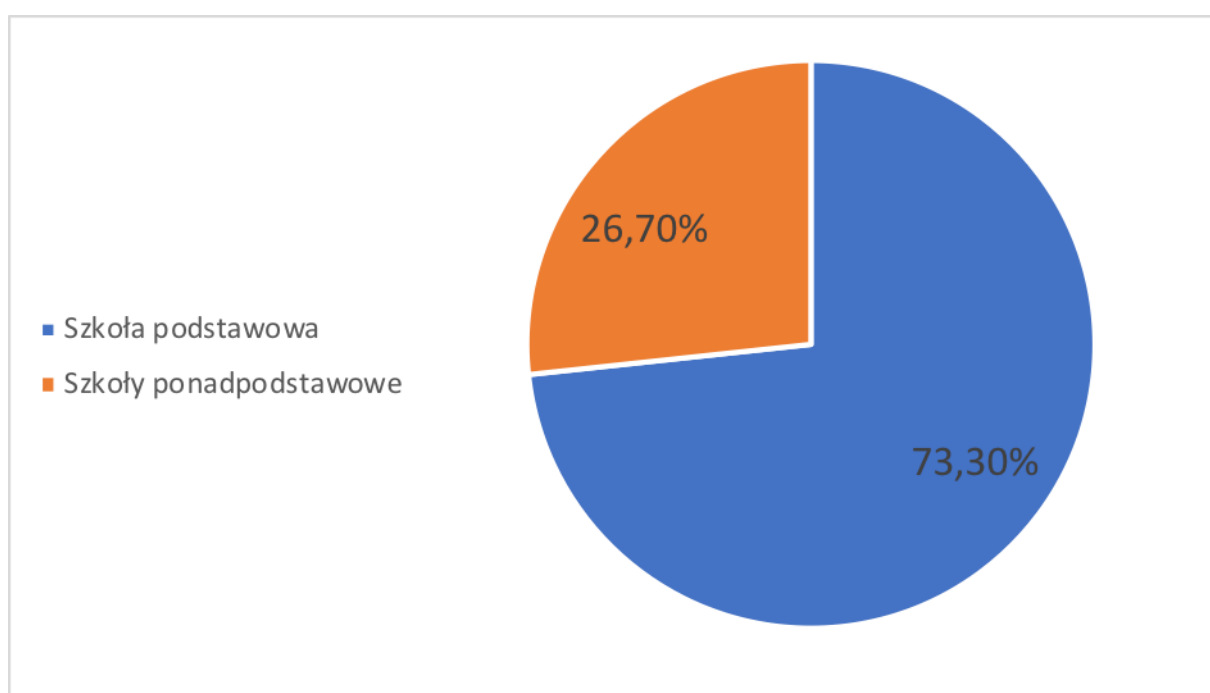
Także wyniki dotyczące wieku osób uczestniczących w badaniu pozostają w pełni zgodne z informacjami posiadanymi przez wydziały katechetyczne w diecezjach, odnośnie do wieku nauczycieli religii. Pośród nich, najliczniejszą grupę (33,80%) stanowią osoby w przedziale wiekowym od 36 do 45 roku życia.

Miejscowość nauczania religii

Znaczące zróżnicowanie procentowe ujawniło się w odpowiedziach udzielonych na pytanie o miejsce nauczania religii. Zdecydowana większość ankietowanych wskazała jako miejsce pracy środowisko miejskie (68,30%). Pracę w środowisku małomiasteczkowym zadeklarowało 16,70% badanych, zaś środowisko wiejskie wskazało 15,00% respondentów. Uwzględniając znaczny stopień zurbanizowania wskazanych diecezji oraz liczbę ludności zamieszkującą w miastach, uzyskane wyniki uznać należy jako reprezentatywne dla badanego obszaru.

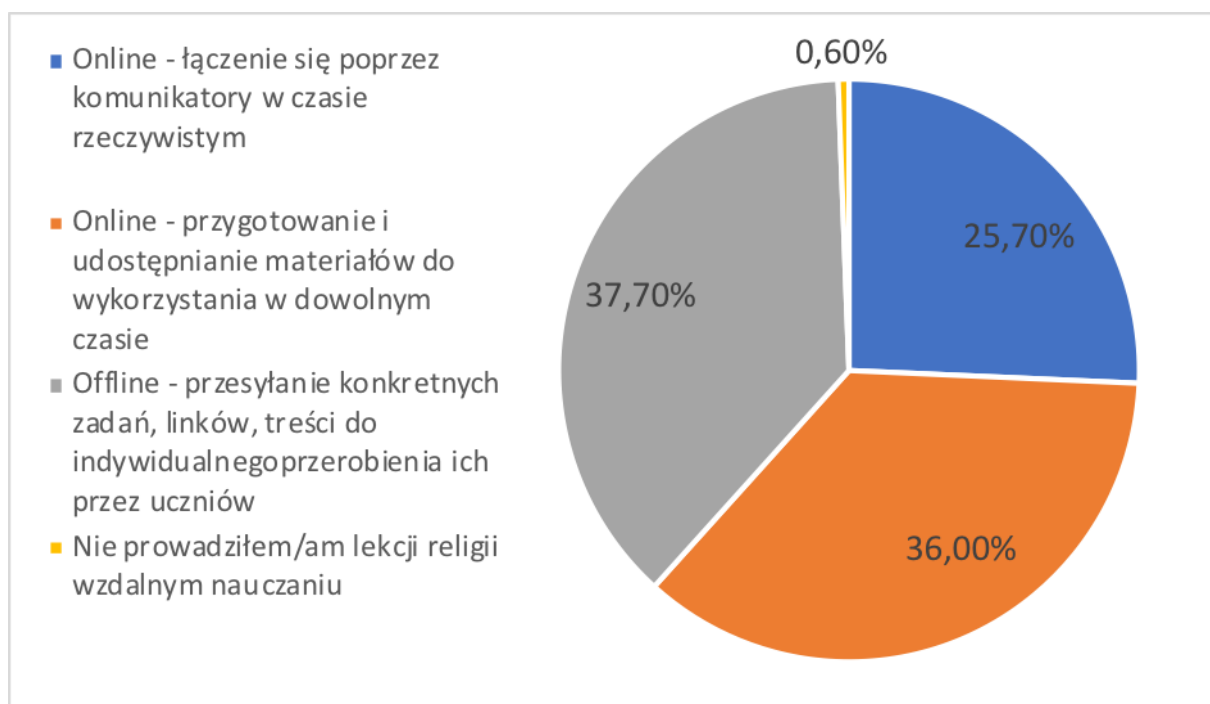
Etap edukacyjny

Pewne zdziwienie budzi natomiast fakt, że w grupie 417 osób biorących udział w ankiecie, jedynie 26,70% stanowili nauczyciele pracujący w szkołach ponadpodstawowych, zaś aż 73,30% wskazało jako miejsce pracy szkołę podstawową. Być może jednym z powodów mniejszego zaangażowania nauczycieli szkół ponadpodstawowych w wypełnianie ankiety było doświadczane przez nich poczucie znużenia i rozczarowania minionym okresem, o czym świadczą mogą zebrane opinie².

² Wybrane wypowiedzi uczestników ankiety: „Patrząc całościowo, nauczanie religii nie sprawdza się w klasach szkół średnich. Ogólne zaangażowanie (logowanie do dziennika, wykonywanie poleceń etc.) jest na poziomie dramatycznym”; „Starsi uczniowie nie wykazywali zainteresowania lekcją. Nie mam pewności, czy całą lekcję byli autentycznie przed komputerem”; „Z wieloma uczniami nie było

Przeważający sposób prowadzenia lekcji religii przez katechizującego

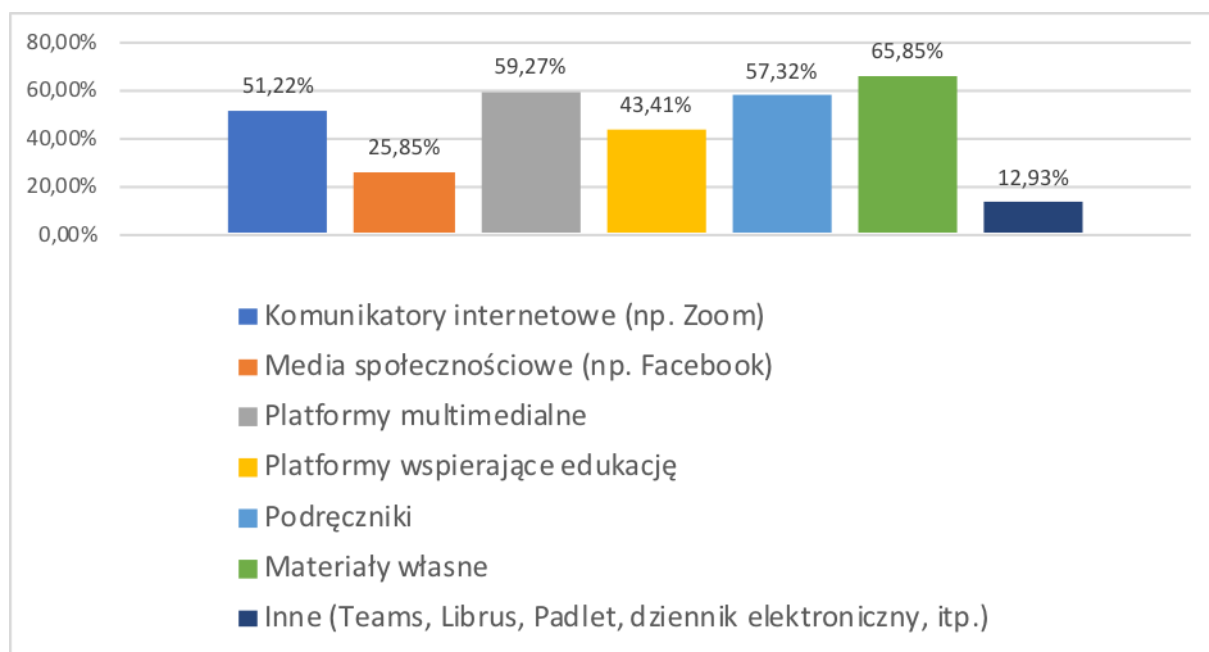

Kolejne pytanie wskazać miało najczęściej stosowaną formę nauczania. Dlatego też przewidziano tutaj dokonanie tylko jednorazowego wyboru. Uzyskane wyniki wskazują, że najczęstszą formą komunikacji było przesyłanie zadań, linków i treści do indywidualnego przerobienia ich przez uczniów. Łączenie się z uczniami poprzez komunikatory w czasie rzeczywistym, jako przeważającą formę nauczania wskazało 25,70% ankietowanych. Jak stwierdzali nauczyciele, w praktyce starano się w miarę równomiernie łączyć różne sposoby prowadzenia lekcji. Wynikało to zarówno z posiadanych możliwości technicznych, jak również z troski o urozmaicenie sposobu nauczania i zachęcenie uczniów do współpracy³.

kontaktu, zaś w sytuacji kontaktowania się z wychowawcą i kilku prób nawiązania bezpośredniej komunikacji z uczniami, ci wypisywali się z religii”; „Uczniowie w zdecydowanej większości pomijali zajęcia katechetyczne z uwagi na konieczność pracy z przedmiotami maturalnymi”.

³ „Zajęcia w naszej szkole były prowadzone w wymiarze jednej godziny online i drugiej godziny jako materiały wysyłane uczniom na Classromie. Większość nauczycieli w klasach 7-8 narzekała na małą liczbę uczniów, którzy chcieli udostępnić kamerę online, przez co lekcje (w tym i katechezy) były prowadzone do «awatarów». Uczniowie sami przyznawali się, że nie sprzyjało to skupieniu i słuchaniu nauczyciela. Robili często inne rzeczy”; „Niewielka grupa uczniów aktywnie angażowała się w nauczanie zdalne, które w moim przypadku było realizowane dwutorowo (lekcje on-line dla uczniów mogących w pełni korzystać z Internetu i wysyłanie materiałów do pracy samodzielnej ze względu na skrócony czas lekcji on-line i brak możliwości sprzętowych u niektórych uczniów). Lekcje on-line nie były dialogiem, jak w czasie nauczania stacjonarnego, ze względu na różne blokady rodzące się w uczniach. Praca samodzielna często była lekceważona, bo uczniowie byli zmęczeni natłokiem materiału, który samodzielnie trzeba było przeczytać lub obejrzeć z wielu innych przedmiotów”.

Narzędzia stosowane w zdalnym nauczaniu przez katechizujących

Pytanie o narzędzia stosowane w zdalnym nauczaniu było pytaniem wielokrotnego wyboru. Uzyskane odpowiedzi potwierdzają wspomnianą już troskę nauczycieli o uatrakcyjnienie formy prowadzonego nauczania. W indywidualnych wypowiedziach wskazywano także „mocne i słabe” strony poszczególnych narzędzi oraz istniejące na tym polu deficyty i problemy⁴.

⁴ „Problemem okazał się ograniczony dostęp do materiałów multimedialnych, których dostępność dla innych przedmiotów była o wiele większa i bardziej dostosowana do poszczególnych etapów edukacyjnych”; „W razie ponownego wystąpienia warunków zdalnego prowadzenia lekcji, bardzo pomocny byłby dostęp do podręczników i ćwiczeń w formie elektronicznej. Przydała by się także pomoc dla uczniów, którzy nie mają odpowiedniego sprzętu oraz możliwość prowadzenia zajęć online.”; „Uważam, że każda szkoła powinna wybrać jedno oficjalne i bezpieczne narzędzie do pracy online (z uwzględnieniem wszelkich procedur RODO itp.) i nie obarczać rodziców instalowaniem wielu narzędzi. Rozumiem, że nie wszyscy uczniowie mają swobodny dostęp do Internetu, ale w środowisku miejskim niewiele osób rzeczywiście nie może z tych dóbr swobodnie korzystać, dlatego twierdzę, że jeśli nie wszystkie, to przynajmniej większa część lekcji powinna odbywać się online (z uwzględnieniem elastyczności czasu dostępu do komputera). Moim zdaniem, zadawanie prac bez kontaktu z nauczycielem «eliminuje» konieczność istnienia nauczyciela w ogóle i podważa autorytet tego zawodu”; „Potrzeba konkretnej biblioteki pomocowej w nauczaniu zdalnym. Podzielenia się scenariuszami lekcji, które w opinii katechety były trafione i udane. Każda dobra katecheza powinna być dostępna dla innych katechetów”, „Prowadzę zajęcia wyłącznie z klasami młodszymi i komunikowałam się z uczniami za pośrednictwem ich rodziców, co nie zawsze było skuteczne. Szkoła nie podjęła żadnych działań, aby zorganizować lekcje online. Od maja sama starałam się dzieci i ich rodziców do takiej formy spotkań zachęcić, co udało się tylko w części (ze względu na brak wsparcia dyrekcji, a także ze względu na brak oficjalnego bezpiecznego narzędzia)”.

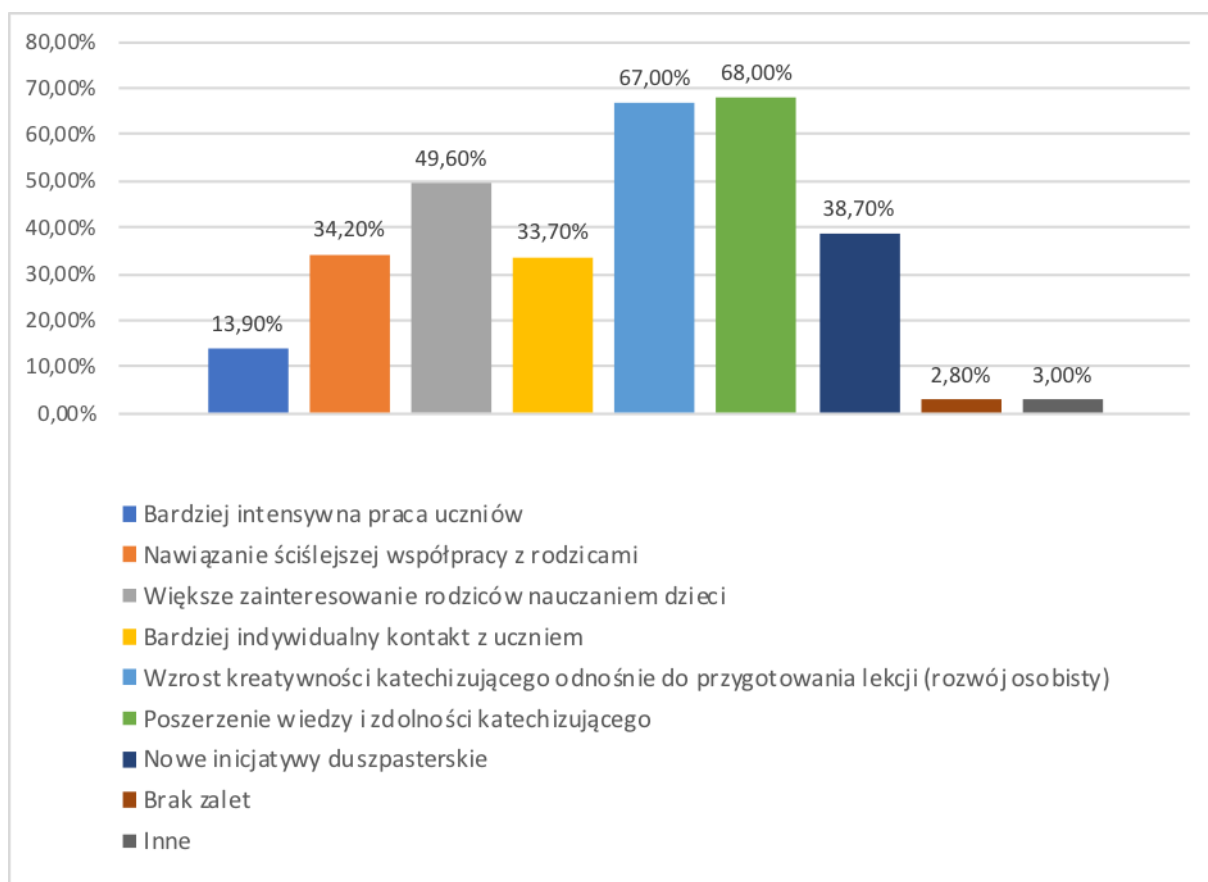
Wpływ zdalnego nauczania na zaangażowanie uczniów oraz efektywność podejmowanych działań przez katechizujących

Udzielając odpowiedzi na pytanie o wpływ zdalnego nauczania na zaangażowanie uczniów oraz efektywność podejmowanych działań przez katechizujących, zdecydowana większość respondentów wskazała na zróżnicowane wyniki (64,90%). Wybór tej opcji wydaje się potwierdzać duży stopień trudności, czy wręcz niemożliwość dokonania jednoznacznej oceny zaistniałej sytuacji. Świadczą również o tym indywidualne wypowiedzi pedagogów⁵.

⁵ „Wielu uczniów pozytywnie zaskoczyło mnie swoim zaangażowaniem i szybkością reakcji na wysyłane i publikowane materiały. Niestety, zdarzały się również osoby, które nie korzystały z oferty przygotowywanej przeze mnie”; „Niektórzy uczniowie, którzy wykazywali na lekcjach małą aktywność, przy nauczaniu zdalnym okazali się bardziej zaangażowani. Część uczniów była gotowa do pracy, ale byli też tacy, którzy mimo wielu różnych wysiłków ze strony katechety i prób kontaktu, nie podejmowali żadnej aktywności”; „Uczniowie mniej zdolni w nauczaniu zdalnym znacznie się polepszyli w nauce, wielu uczniów wykonywało zadania nieobowiązkowe, co też wpłynęło na lepszą ocenę ich pracy”; „Z jednej strony bardzo się cieszę, że podczas zdalnego nauczania nie spadła aktywność uczniów w konkursach szkolnych, które udało mi się przeprowadzić z okazji 100. rocznicy urodzin św. JPII. (połowa uczniów szkoły wzięło w nich udział: był i konkurs plastyczny, jak i test z wiedzy). Można było również zauważyć spadek motywacji i systematycznej pracy u uczniów «dobrych i bardzo dobrych» natomiast byli uczniowie «słabsi», którzy świetnie radzili sobie z zadaniami i na bieżąco przysyłali zadania”.

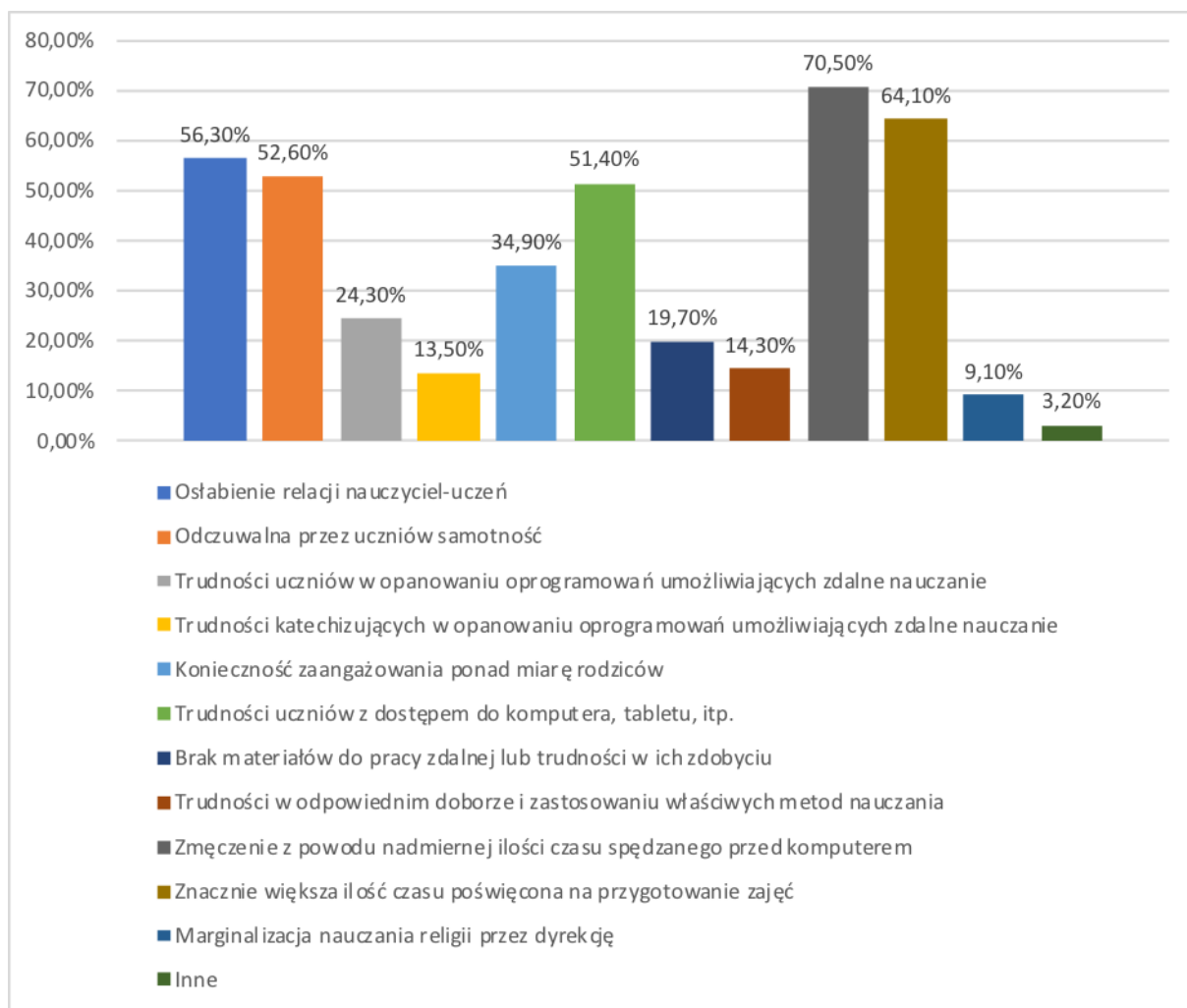
Zalety zdalnego nauczania religii

Analiza wyników uzyskanych w związku z pytaniem o zalety zdalnego nauczania religii pozwala zauważyć znamieny fakt, iż jedynie 2,80% respondentów nie dostrzegło tutaj żadnych zalet. Powyższy wynik należy interpretować jednoznacznie pozytywnie. Wśród uzyskanych odpowiedzi bardzo często pojawiała się opinia, że zdalne nauczanie przyczyniło się do wzrostu kreatywności katechizującego odnośnie do przygotowania lekcji (67,00%). Tak wysoki procent odpowiedzi, wydaje się w pewien sposób potwierdzać deklarowane wcześniej przez ankietowanych wykorzystanie w pracy dydaktycznej tzw. narzędzi własnych (65,85%). Podkreślić należy także, że bardzo wielu uczestników ankiety wskazało czas zdalnego nauczania jako okazję do poszerzenia własnej wiedzy i zdolności (68,00%). Wśród niekwestionowanych zalet zdalnego nauczania wskazano także fakt większego zainteresowania rodziców nauczaniem dzieci (49,60%)⁶.

⁶ „Praca zdalna z uczniami klasy 1 i 2 szkoły podstawowej, które uczę, w dużej mierze polegała na pomocy rodziców. Należało odnaleźć na stronie szkoły zakładkę z przesyłanymi przeze mnie materiałami, przeczytać dziecku moje polecenie i wydrukować obrazki do pokolorowania, a także otworzyć linki z filmem, quizem, prezentacją lub puzzlami i przypilnować wykonanie pracy. Od części rodziców, poprzez dziennik elektroniczny, otrzymywałam wiadomości o postępach dzieci,

Wady zdalnego nauczania religii

Ostatnie z pytań ankiety, miało na celu zebranie opinii nauczycieli na temat wad zdalnego nauczania religii. Zdecydowana większość odpowiadających jako najpoważniejszy problem wskazała zmęczenie z powodu nadmiernej ilości czasu spędzonego przed komputerem (70,50%)⁷. Pośród innych trudności, jako najczęściej doświadczane wskazywano

często nawet zdjęcia wykonanych prac, a byli rodzice, którzy w dniu wystawiania ocen pytali mnie, jak wejść na zakładkę z materiałami z religii. Wydaje mi się, że w młodszych klasach szkoły podstawowej kontakt osobisty z katechetą jest konieczny, aby głębiej przekazać sens omawianych treści dotyczących roku liturgicznego, czy sakramentów, co jest tematem katechez w tych klasach. W przypadku nauczania zdalnego, tylko rodzice o głębokim zaangażowaniu religijnym mogli, chociaż w części, pomóc w tym dziecku, inaczej było to tylko odrobienie zadania, bez głębszej refleksji. Nawet obejrzenie przez dziecko filmu, bez wyjaśnienia i komentarza, jest niewystarczające. Tak naprawdę nie wiem, jak dzieci przyswoiły sobie ten materiał i co z tego zostanie w ich głowach, nie wspominając o kształtowaniu postaw”.

⁷ „Moja praca w normalnych warunkach jest zdecydowanie efektywniejsza. Mimo, że bardzo się starałam (stwierdzone przez lekarza odciski na dłoni z pracy na komputerze i komórce o czymś świadczą). Praca w szkole specjalnej niesie z sobą dodatkowe trudności i jest bardzo zróżnicowana.

konieczność poświęcenia znacznie większej ilości czasu na przygotowanie zajęć niż ma to miejsce w nauczaniu tradycyjnym (64,10%), osłabienie relacji nauczyciel-uczeń (56,30%), odczuwalną przez uczniów samotność (52,60%) oraz trudności uczniów z dostępem do narzędzi umożliwiających zdane nauczanie (51,40%)⁸.

2. Wybrane narzędzia technologii informacyjno-komunikacyjnej wspierające realizację zadań nauczania religii w szkole

Zdalne nauczanie w szkołach w czasie pandemii pozwoliło odkryć bogactwo narzędzi TIK, których wykorzystanie było niezbędne w celu prowadzenia procesu dydaktycznego. Nauczanie religii również wymaga od nauczycieli katechetów posługiwania się nimi. Poza stronami prowadzonymi przez wydawców podręczników do religii, nie brakuje w sieci serwisów, blogów czy kanałów katechetycznych ukazujących bogactwo metodyczne i kreatywność katechetów, które mogą być wsparciem w organizacji kształcenia na odległość. Niezależnie od tych propozycji, warto wykorzystywać w nauczaniu religii znane w kształceniu ogólnym platformy edukacyjne i inne narzędzia cyfrowe, umożliwiające zdalne nauczanie. Na portalach można znaleźć różnorodne materiały pomocnicze, skorelowane z treściami zawartymi w „Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego”. W niektórych przypadkach, materiały katechetyczne są dostępne po bezpłatnym zalogowaniu.

Poniżej zostaną przedstawione wybrane cyfrowe narzędzia, które umożliwiają ciekawe przekazanie uczniom treści szkolnego nauczania religii w nauczaniu na odległość. Zaprezentujemy również zebrane linki do niektórych blogów i stron zawierających konkretne materiały przydatne w katechezie (scenariusze lekcji, grafiki do wydrukowania, pomysły na przeprowadzenie katechezy, filmy, itp.).

Tu pracuje się i z dzieckiem, i z rodzicem dla których muszę być jednocześnie terapeutą niosącym nadzieję”.

⁸ „Ogromnym problemem jest oczekiwanie pracodawcy na to, że nauczyciel sam ma posiadać odpowiedni sprzęt do prowadzenia zajęć. W przypadku mojego domu okazało się, że 5 osób ma pracować w jednym czasie w trybie online, czyli musimy mieć 5 komputerów i odpowiednie łącze internetowe”.

2.1 Kanaly komunikacji z uczniami

Poczta elektroniczna – podstawowe narzędzie wykorzystywane w pracy na odległość. Jeśli kontaktujemy się z większą ilością osób warto założyć listę mailową.

Dziennik elektroniczny – daje możliwość komunikacji z uczniami i rodzicami. Możemy zadać pracę domową, wysłać linki oraz materiały edukacyjne.

Chmura (Dropbox, Google Dysk, Microsoft One Drive) – konta możemy założyć za darmo. Na tych platformach możemy pracować wspólnie z uczniami.

Komunikatory (Google Hangouts, Skype, Microsoft Teams, Google Meet, Zoom) – narzędzia, dzięki którym możemy komunikować się z uczniami, prowadzić telekonferencje, a nawet dzielić się zawartością naszego ekranu (Na czas epidemii Google Hangouts udostępniony jest w wersji Premium).

Media społecznościowe (Messenger, WhatsApp) – aplikacje można zainstalować na smartfonie. Możemy tworzyć grupy. W tym zakresie warto polecić grupę na platformie Facebook „Katecheza z pomysłem”, która zrzesza wokół siebie ponad 8 tys. członków.

2.2 Narzędzia pozwalające opracować i przekazać treści szkolnego nauczania religii

Wordwall – na tej stronie możemy tworzyć różnego rodzaju zadania interaktywne, quizy. Platforma ma już w swojej bazie gotowe materiały do wykorzystania na lekcji. Do tworzenia zadań mamy mnóstwo możliwości np.: krzyżówki, wykresy, koło fortuny, dopasowywania, labirynty. Świetnie sprawdzą się w ramach powtórki, zadania domowego, kartkówki.

Ekreda – narzędzie do tworzenia interaktywnych zasobów edukacyjnych, ale również wykorzystania gotowych materiałów. Praca jest szybka dzięki predefiniowanym modułom edukacyjnym. Szablony graficzne dostosowane są do różnych przedziałów wiekowych.

LearningApps – to prosta w obsłudze platforma do tworzenia narzędzi, gier i zabaw edukacyjnych. Umożliwia tworzenie, użytkowanie, współdzielenie, publikowanie gier edukacyjnych. Oferuje narzędzia: audio/wideo z adnotacjami, głosowanie, czat, wspólne pisanie; kalendarz; mapa myśli, notatnik, plansza korkowa online.

Scholaris – portal wiedzy dla nauczycieli zawierający bezpłatne, elektroniczne zasoby edukacyjne dostosowane do wszystkich etapów kształcenia. Korzystanie z portalu jest bezpłatne.

Ninateka – platforma internetowa, na której udostępniane są zasoby Narodowego Instytutu Audiowizualnego. Znajdują się tam filmy, spektakle, koncerty, słuchowiska.

Quizizz – platforma do tworzenia i przeprowadzania quizów. Aplikacja jest bardzo prosta w obsłudze.

Educandy – platforma do tworzenia gier, które angażują dziecko w proces uczenia.

Kahoot – bezpłatna platforma do tworzenia i przeprowadzania quizów. W internecie można znaleźć wiele filmów instruktażowych, np.: <https://www.youtube.com/watch?v=RBs340oUf2w>.

Padlet – wirtualna tablica. Może służyć jako obszar roboczy do współpracy uczniów, gromadzenia zbiorów, dzielenia się materiałami z uczniami.

Canva – interaktywne narzędzie do tworzenia projektów graficznych. Dzięki niemu możemy przygotować ciekawe materiały dla uczniów.

PowToon – aplikacja do tworzenia anonimowych prezentacji.

Emaze – narzędzie do tworzenia prezentacji.

Specjalni.pl – znajdziemy tu wiele inspiracji do tworzenia pomocy dydaktycznych za pomocą TIK; generatory kart pracy.

Qr-online.pl/ – generator do tworzenia kodów qr.

Flippity.net – aplikacja do tworzenia pomocy dydaktycznych np. koła fortuny.

Genially – popularna platforma do tworzenia wizualnych i interaktywnych treści. Nie tylko jest niezwykle efektowna, ale samo tworzenie kreatywnych materiałów sprawia samym nauczycielom wiele radości. Tworzą oni niesamowite angażujące prezentacje, infografiki, interaktywne obrazki, gry i quizy dla swoich uczniów. Wyjątkową cechą tego narzędzia jest możliwość uporządkowania wszystkich treści potrzebnych do przeprowadzenia lekcji: filmów, tekstów, poleceń dla uczniów, dokumentów, nagrań audio, linków do zewnętrznych zasobów, innych prezentacji na jednym slajdzie. Dzięki funkcjom umożliwiającym dodawanie interaktywności do dowolnych elementów prezentacji oraz dużych możliwościach uatrakcyjnianiu treści poprzez opcje ich animowania, Genially pozwala na utworzenie kompletnego zasobu umożliwiającego przeprowadzenie lekcji każdego przedmiotu. W internecie można znaleźć wiele filmów instruktażowych, np.:

<https://www.youtube.com/watch?v=uGXkHxzHmgQ>

Nie bez znaczenia jest też to, że Genially zapewnia integrację z Google dla Edukacji i Microsoft Office 365. Szczególnie istotne jest to teraz, gdy wiele szkół korzysta z platform edukacyjnych Google'a i Microsoftu. Jak łączyć pracę w Genially i Office 365, można dowiedzieć się z filmu instruktażowego: https://www.youtube.com/watch?time_continue=24&v=-kG7nzAEvI4&feature=emb_logo

2.2 Tworzenie własnych zasobów

Nauczyciele religii w procesie zdalnego nauczania tworzą również własne zasobów. Najważniejsze narzędzie to smartfon z podstawowym, dostarczonym przez producenta zestawem aplikacji. Jest to potężny środek komunikacji z wykorzystaniem możliwości, jakie daje platforma Google lub Apple. Wśród najważniejszych programów pomijamy więc aplikacje obsługujące standardowe wykorzystanie kamery i mikrofonu.

Adobe Scan – świetna aplikacja przeznaczona na smartfony Android i Apple, umożliwiająca przekształcenie wydruku, strony z książki lub czasopisma czy rysunku na tablicy, na cyfrowy dokument, który w prosty sposób można udostępniać różnymi kanałami.

Prezi – od pewnego czasu tradycyjne prezentacje PowerPoint wypierane są przez nowocześnie wyglądające animowane slajdy stworzone w Prezi. Właściwe zastosowanie tego narzędzia pozwala na stworzenie pięknych, zapadających w pamięć prezentacji. W wersji podstawowej mamy pakiet darmowy, a nauczycielom udostępnia się 14-dniową wersję próbną pakietu Premium.

Audacity – bardzo rzadko spotyka się darmowe oprogramowanie, które z powodzeniem może zastąpić profesjonalne rozwiązania. W edycji dźwięku nagranych telefonem, czy komputerowym mikrofonem niezastąpiony jest program Audacity. Z jego pomocą można zlikwidować szum, zarejestrować wiele ścieżek, dzielić pliki audio i dokonywać wielu innych operacji – to idealne narzędzie do przygotowywania profesjonalnych podcastów.

Windows 10 zdjęcia – wbudowana w system Windows10 darmowa aplikacja umożliwia stworzenie materiału wideo na podstawie nagrania wideo – obrazy oraz dźwięk. Jest to program, który w zupełności wystarczy do edycji nagrania lekcji, wykonanego za pomocą telefonu.

2.3 Publikacja i udostępnianie materiałów

Istotnym elementem zdalnego nauczania jest publikacja i udostępnianie uczniom przygotowanych materiałów. Oprócz możliwości, które mamy na platformach stosowanych w poszczególnych szkołach można również posłużyć się następującymi narzędziami:

Issue – gdy publikuje się duże pliki PDF, tak aby mogły być odczytane np. w smartfonie bez konieczności pobierania, niezastąpionym narzędziem jest Issue. Jest to cyfrowa platforma, przeznaczona do publikowania czasopism, ebooków oraz materiałów dydaktycznych.

Youtube – gdy trzeba udostępnić materiał wideo, YouTube okazuje się często niezastąpionym rozwiązaniem. Warto zwrócić uwagę na ustawienia prywatności. Można bowiem udostępniać filmy jedynie osobom, które dysponują linkiem. Wideo będzie zatem niedostępne z poziomu wyszukiwarki.

SlideShare – często, gdy chce się udostępnić przygotowaną w PowerPointcie prezentację, wysyła się ją mailem. Wówczas każdy odbiorca otwiera ją we własnym systemie. Często projekt się rozsypuje i po prostu nie działa. Dzięki zastosowaniu SlideShare można opublikować prezentację online, wówczas jej udostępnianie polega na przesłaniu linka.

SoundCloud – serwis przeznaczony jest do publikowania nagrań audio. Choć skierowany jest głównie do muzyków, może stać się świetnym narzędziem do publikowania podcastów i nagrań audio dla nauczycieli. Właściwie wystarczy jedynie smartfon i można zaczynać.

DropBox – jest to przestrzeń na serwerze, która umożliwia dzielenie się plikami, znajdującymi się na naszym twardym dysku. Wersja darmowa w zupełności wystarczy dla podstawowych działań edukacyjnych.

2.4 Strony internetowe zawierające pomoce dydaktyczne dla katechetów

Biblioteka Natana – <http://biblioteka.natan.pl>

To najbardziej znany portal z pomocami dla katechetów. Jest tu prawie wszystko, począwszy od scenariuszy katechez przez gazetki, konkursy, prezentacje, sprawdziany, a skończywszy na rekolekcjach. Wszystkie pliki można odpłatnie pobrać na swój komputer. Istnieje też system punktowy, który za dzielenie się swoimi materiałami pozwala pobierać za darmo.

Katecheza.papierolot.com – <http://www.katecheza.papierolot.com>

Stronę prowadzą katecheci z Dębna. Znajdziemy na niej konspekty, plansze i prezentacje, a także informacje dotyczące metodyki, dokumentacji czy awansu katechety.

Portal katechetyczny – <https://portalkatechetyczny.pl>

Portal jest "wirtualną teczką" pomocy katechetycznych w której umieszczono multimedia, dopasowane specjalnie do każdej jednostki lekcyjnej, nowej serii podręczników do nauki religii. Pomoce są dodawane sukcesywnie podczas roku szkolnego dlatego warto śledzić na bieżąco rozwój portalu.

Bibliadlazioci.com – <http://bibliadlazioci.com>

Jest to zbiór różnych gier, wykreślanek, wycinanek, obrazków, szyfrów itp. dotyczących Pisma Świętego, przygotowanych w ciekawej szacie graficznej. Materiały są przeznaczone dla dzieci (jak mówi o tym sama nazwa strony), ale znaleźć można tam też tematy, które przydadzą się w starszych klasach, a nawet w szkole ponadpodstawowej. Wszystko można pobierać, drukować i udostępniać bez żadnych opłat. Dostępne tam materiały zostały zrobione w oparciu o Biblię Warszawską. Po zalogowaniu jest możliwość wydrukowania odpowiedzi.

eKatecheza – <http://www.ekatecheza.pl>

Jest to portal Wydawnictwa Św. Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej skierowany do katechetów. Można tu znaleźć konspekty lekcji, prezentacje, quizy i inne materiały do wykorzystania podczas katechezy. Na uwagę zasługuje zakładka „Ciekawe narzędzia w edukacji”, gdzie możemy poznać sporo świetnych rozwiązań i multimedialnych pomocy (np. kody QR, Canva, Quizziz, padlet i inne). Wszystko jest przystępnie opisane i często przedstawione w formie przejrzystych infografik. Na pewno warto polecić ten portal osobom, które zaczynają przygodę z narzędziami multimedialnymi.

E-katecheza.pl proponuje katechetom również pracę zdalną z uczniem. Warto kliknąć tutaj: <http://www.ekatecheza.pl/index.php?page=pomoce-lekcyjne>

Centrum Edukacji Katechetycznej – <https://www.katechizmy.com.pl>

Jest to strona prowadzona przez Wydawnictwo Diecezjalne z Sandomierza. Warto wejść w zakładkę „Linki”, gdzie znajduje się duża baza filmików, piosenek, stron, narzędzi i pomocy katechetycznych. Wszystkie materiały zostały przejrzysto posortowane, wypunktowane, często z krótkim opisem, dzięki czemu można szybko znaleźć to, czego potrzebujemy. Poza tym możemy tu znaleźć również na pomoce dydaktyczne dostępne on-line, czyli różnego rodzaju gry i quizy. Strona zawiera liczne opracowania tematów religijnych, które można wykorzystać do pracy on-line lub przesłać uczniom do opracowania. Warto kliknąć tutaj: <https://www.katechizmy.com.pl/autoinstalator/joomla/publikacje>

KULkat – <https://kulkat.pl/>

Portal katechetyczny KULkat jest częścią projektu serii podręczników do nauczania religii pod tytułem „Z Bogiem na ludzkich drogach”. Zespół redakcyjny pod kierownictwem ks. dra hab. Mariana Zająca, prof. KUL oraz Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium” wychodząc naprzeciw rozwijającej się, nowoczesnej technologii postanowiło stworzyć miejsce, gdzie katecheci będą mogli zabrać głos w dyskusji na temat podręczników i poradników metodycznych.

Katecheza Lublin – http://www.katecheza.lublin.pl/katecheza/index/gru_id/35

Jest to strona Wydziału do Spraw Wychowania Katolickiego lubelskiej Kurii. Znajdziemy tu różne pomoce katechetyczne, np.: pliki z piosenkami do pobrania, konspekty katechez dla różnych typów szkół (wiele z nich z prezentacją multimedialną), scenariusze nabożeństw, czy przedstawienia.

Strefa katechety Świąty Wojciech – <https://www.swietywojciech.pl/Strefa-katechety>

„Strefa Katechety” kontynuuje misję i tradycję czasopisma „Katecheta”, którego pierwszy numer ukazał się w 1957 roku. Jej misją jest wspieranie osób nauczających religii i towarzyszenie im w ewangelicznej służbie Bogu i Kościołowi. W witrynie internetowej znajdują się wszelkie informacje dotyczące podręczników Wydawnictwa Świętego Wojciecha, materiałów interaktywnych i pomocy katechetycznych. Na stronie można także zamówić bezpłatne pakiety startowe dla katechetów oraz pobrać darmowe pomoce przydatne na lekcjach religii. „Strefa Katechety” organizuje również autorskie warsztaty dla katechetów, dostosowane do współczesnych wyzwań edukacyjnych.

Strefa katechety JEDNOŚĆ – <https://www.jednosc.com.pl/strefakatechety/>

Zawiera nie tylko informacje o podręcznikach i programach, ale też bezpłatne materiały do pobrania oraz możliwość zamówienia pakietów startowych.

Wydawnictwo Katechetyczne, Warszawa – Olsztyn –

<https://wydawnictwokatechetyczne.pl>

Serwis katechetyczny Wydawnictwa WAM – <https://www.katechizmy.pl/> Krakowski serwis tworzony jest w duchu nowej ewangelizacji i przekazuje treści Ewangelii młodemu pokoleniu przy pomocy najnowszych osiągnięć technicznych.

2.5 Blogi

Blog Natana – <http://katechezanatana.pl/kategorie/blog/>

Jest to blog prowadzony przez różnych katechetów. Znaleźć tu można świetne pomysły nie tylko na lekcje, ale też do wykorzystania w przestrzeni szkolnej czy podczas awansu zawodowego.

Studniakatechety.blogspot.com – <http://studniakatechety.blogspot.com>

Autorem tego bloga jest katecheta – Tomasz Poćwiardowski, który dzieli się z innymi swoimi materiałami, pomysłami, a także prowadzi szkolenia (jest twórcą warsztatu „Nowe technologie w pracy katechety”). Wydał również grę „Między słowami”. Pan Tomasz uczy w szkole ponadpodstawowej, ale niektóre jego pomysły można zastosować u młodszych uczniów.

Katechezawizualna.pl – <http://katechezawizualna.pl>

Blog pani Małgorzaty, która w niesamowity sposób przybliżyła nam jak uczyć poprzez obraz. Na stronie znajdziemy mnóstwo rysunków, często w gotowym już do druku formacie. Poza zostaniemy zachęceni, by samemu chwycić za pisak, zacząć rysować i uczyć też tego naszych podopiecznych. Może się wydawać, że to blog skierowany do nauczycieli uczących młodsze klasy, ale okazuje się, że niektóre polecenia zawarte w rysunkach mogłyby sprawić trudność niejednemu licealiście (np. plansza „Posługi w Kościele” lub „Mój Kościół”).

Maluchynareligii.blogspot.com – <http://maluchynareligii.blogspot.com>

Jest to strona skierowana dla katechetów uczących w przedszkolu i w nauczaniu wczesnoszkolnym. Autorka bloga – pani Anna zamieszcza propozycje zabaw (w zakładce “Bawmy się”) oraz wskazówki metodyczne (“Sposób na...”), które wykorzystuje na co dzień w swojej pracy. Jak sama pisze – najbardziej ceni sobie proste pomysły.

Alanapustyni.blogspot.com – <http://alanapustyni.blogspot.com>

Co prawda nie jest to typowy blog z materiałami na katechezę, ale jest za to prowadzony przez doświadczoną katechetkę – panią Alę. Wypowiada się ona na różne tematy związane z wiarą, daje wskazówki na ten temat. Każdy jej post jest wzbogacony o różne infografiki, zdjęcia, memy i filmiki. Mogą one stanowić ciekawą inspirację dla katechetów.

Oprócz stron internetowych i blogów istnieje grupa na facebooku: **Katecheza z pomysłem** – https://www.facebook.com/groups/katechezazpomyslem/?ref=nf_target&fref=nf
Jest to grupa dla wszystkich katechetów, którzy szukają inspiracji oraz dla tych, którzy chcą

się podzielić z innymi swoimi pomysłami dotyczącymi prowadzenia katechezy. Często katecheci prezentują zdjęcia przedstawiające wyniki swoich prac, co niesamowicie inspiruje. Istnieje również baza plików do pobrania. Grupa istnieje również po to, by udzielać sobie wsparcia i odpowiadać na nurtujące pytania.

2.6 Programy telewizyjne i materiały filmowe, które można wykorzystać w zdalnym nauczaniu religii

Dla młodzieży:

„Katecheza bez granic” – projekt Koła Naukowego Katechetów UKSW
<https://www.youtube.com/watch?v=Vjx8S7wK7S4&list=PLGy3AibokoluJ27E31bRe-w1BnUCHI8Eb>

Podjmując zagadnienia związane z nauczaniem religii w szkole, katechezą parafialną, edukacją domową oraz przygotowaniem do sakramentów dzieci i młodzieży w innych krajach stwierdzono, że potrzebna jest uniwersalna pomoc, z której będą mogły skorzystać osoby związane z każdą z tym form katechetycznej posługi Słowa. Pierwszy odcinek pt. „Czy Bóg istnieje?”, poprzedzony zwiastunem serii i odcinkiem "zerowym" wyjaśniającym koncepcję cyklu, opublikowany został na YouTube 23 listopada 2019 r. Dotychczas powstało 17 części, w ramach których poruszone zostały różne zagadnienia – m.in. dotyczące Biblii, prawd wiary, moralności czy sakramentów. Na szereg pytań związanych z tymi kwestiami próbują odpowiedzieć m.in. ks. Piotr Pawlukiewicz, o. Tomasz Nowak OP, bp Wiesław Śmigiel, s. Bogusława Wawrzyńczak CSCIJ, dr hab. Barbara Strzałkowska czy Paweł Głowacki. Kolejne odcinki mają być skoncentrowane wokół nauczania Jana Pawła II w myśl hasła „Sto filmów na stulecie urodzin Jana Pawła II”. W oparciu o nagrania można zrealizować cele katechetyczne i zaproponować szereg aktywności dla młodzieży.

„Blżej świętego” –

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLo1RBdbi0BSRAWAOiOCHGli4udt7BH4ua>
Jest to, licząca dwadzieścia odcinków, seria 10-minutowych filmów produkcji religia.tv. Składają się na nie pełne ciepła i humoru wspomnienia znajomych, przyjaciół i współpracowników Karola Wojtyły z czasów krakowskich.

„Dziennik dobrych wiadomości” –

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLo1RBdbi0BSRZMMRiOcUIVXGTM4JmMxLc>
Jest to cykl 12 filmów, które przedstawiają sylwetki różnych ludzi. Ukazują ich trudy i

radości dnia codziennego.

3MC – Trzyminutowy katechizm –

https://www.youtube.com/playlist?list=PLIcePO_eJb2-DRzJ-mpYDdvBKcsGutqlq

Niecodzienny Vlog O. Adama Szustaka –

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLVdrvbY9AVQrsM5sp7SweBWdvBBLFL116>

„Mocni w duchu” – Jezuici TV –

https://www.youtube.com/channel/UC9BaRiZ_E9_o2_sxwDqn5dg

Jest to jezuicki kanał z postprodukcjami.

Dla dzieci:

„Mocni w duchu” – Jezuicka TV live –

<https://www.youtube.com/channel/UCgL3a6q9tsuESV3gxc5A80g>

Codziennie od poniedziałku do piątku w godz. 11.00–12.30 jest emitowany program dla dzieci, zawierający treści biblijne i ewangelizacyjne, przekazywane za pomocą metod aktywizujących oraz interakcyjnych, np. śpiewy, nauka kroków do piosenek, rysowanie, itp. Program dedykowany jest dla dzieci w wieku od sześciu lat do jedenastu lat, tzn. od zerówki do czwartej/piątej klasy. Warto uruchomić go na telewizorze lub ekranie komputera. Dobrze byłoby stworzyć dziecku przestrzeń, by mogło coś narysować, poruszać się, itp. Poniżej link do prezentacji „Mocni w Duchu” Tv Live dla dzieci:

<https://www.youtube.com/watch?v=CkeP3Npgspc&feature=youtu.be>

Katechezy ks. biskupa Antoniego Długosza: „Kropelka radości” –

<https://www.youtube.com/watch?v=x1vQzMtUwQc&list=PLJ5sSim4ybKCFWNORwWY0-9Bf590fRzSL>

Seria „Kubuś i Tereska” – ul. Szkolna 12 –

https://www.youtube.com/channel/UCYnCeGhY0fi-_kFPrgkKqxw

Biblijne filmy rysunkowe – <https://www.youtube.com/playlist?list=PL795118CC98B363ED>

Narzędzi TIK jest tak wiele, że często nie wiadomo, które wybrać. Najlepsze to te, które są proste i praktyczne – dla nauczyciela i dla uczniów. Przygotowując zdalne lekcje religii warto pamiętać, żeby koncentrować się na człowieku i Jego relacji z Bogiem, a nie tylko na technologii i ilości przekazywanego materiału.

3. Działania duszpasterskie o charakterze katechetycznym

Czas epidemii COVID-19 odbił swoje piętno nie tylko na działalności szkolnej, ale także w katechetycznej przestrzeni duszpasterstwa parafialnego. W bardzo krótkim czasie znacząco ograniczyła się liczba wiernych w kościele, ciągle narastał strach związany z sytuacją bytową wielu rodzin oraz troską o zdrowie swoje i najbliższych, pojawił się problem z odnalezieniem się w nowej rzeczywistości wśród duszpasterzy i wiernych, ostatecznie nastąpiło zachwianie, a w niejednym przypadku spore ograniczenie możliwości działań duszpasterskich. Kościół stanął przed ogromnym wyzwaniem, którego nikt się nie spodziewał.

Nie czas jeszcze na całkowitą i obiektywną ocenę reakcji oraz działań jego członków na zaistniałą sytuację. Nie można zaprzeczyć, że w niektórych parafiach zamknięto się na probostwach i ograniczono duszpasterstwo do minimum. W zdecydowanej większości podejmowano jednak próby szukania nowych możliwości, które pozwoliłyby otoczyć duchową troską swoich parafian. Początkowe działania, czasami nieudolne, skutkowały tym, że nierzadko pojawiały się pochlebne słowa padające z ust zwyczajowych oponentów Kościoła, w stylu: „Nie spodziewałem się, że średniowieczna instytucja podejmie tak szybkie działania i jako jedna z pierwszych wpasuje się w tę trudną rzeczywistość pandemii”. Przykładem takiego zaangażowania pasterzy wielu parafii był transmitowany codzienny różaniec online o stałej porze (20:30) z prośbą o ustanie epidemii. Inicjatywa ta łączyła ze sobą na modlitwie od kilkudziesięciu do kilkuset odbiorców, za którymi najczęściej kryły się całe rodziny. Informacja o takiej formie wzajemnej troski rozchodziła się bardzo szybko w wirtualnej przestrzeni i tak wierni z parafii, w których nie było takiej transmisji szybko dołączali do innych. Wspólny różaniec pozwalał nie tylko razem się modlić, ale także dawał poczucie wspólnoty niwelując osamotnienie i smutek z powodu braku fizycznej możliwości spotkania się ze sobą. Zjawisko to było widoczne szczególnie w czasie przymusowej kwarantanny, kiedy to wielu ludzi w ogóle nie opuszczało swoich domów. Komentarze, mieszczące się w postach transmisyjnych, zawierały wpisy odzwierciedlające radość i wzruszenie z możliwości wspólnej modlitwy. Inicjatywa ta prężnie rozwijała się do wakacji, choć są parafie, w których trwa ona do dnia dzisiejszego.

Sporym zainteresowaniem zaczęły cieszyć się kanały religijnych Youtuberów. Oprócz znanych do tej pory, takich jak: „Langusta na palmie” (O. Adam Szustak), „Wojna idei”, „Tomasz Samołyk”, których konta liczą przynajmniej kilkadziesiąt, a niektóre kilkaset tysięcy subskrypcji lub publikowane konferencje śp. ks. Piotra Pawlukiewicza, czy ks. Wojciecha

Węgrzyniaka, jak „grzyby po deszczu” zaczęły pojawiać się nowe vlogi, czyli video blogi na różne tematy. Czas pandemii zmotywował do powstawania wielu takich kanałów, na których swoich sił zaczęli próbować najczęściej młodzi kapłani. W tym kontekście pojawiły się np.: kilkudniowe rekolekcje on-line, systematyczne katechezy lub konferencje na wybrane tematy oraz gotowe materiały do poszerzania swojej wiedzy i pogłębiania duchowości do pobrania oraz skorzystania we własnym domu. To zjawisko można oceniać w dwojaki sposób. Z jednej strony daje wiele nowych możliwości, a z drugiej niesie ze sobą spore zagrożenie. Jednym z najpoważniejszych z nich jest weryfikacja tego, co się głosi i w jaki sposób.

Swoją działalność musiały dostosować do epidemii także grupy parafialne. Te, które gromadziły przy sobie młodzież, najczęściej łączyły się ze sobą w wirtualnej rzeczywistości poprzez odpowiednie do tego programy opisane wcześniej w artykule. Z nieco większymi problemami borykały się dziecięce wspólnoty, choć i tam nie zabrakło kreatywności odpowiedzialnych za nie księży i animatorów. W tym kontekście, oprócz telefonicznych indywidualnych rozmów z uczestnikami wspólnot oraz ich rodzicami, zaczęto nagrywać ciekawe filmiki, powstały internetowe gry i quizy religijne, a nawet tematyczne wyzwania „challenge” typu: „przez dziesięć dni opublikuj na swoich profilach ulubione cytaty z Pisma Świętego” lub „zadzwoń do pięciu osób, które były dla ciebie ważne, a z którymi urwał ci się kontakt”. Wiele z tych inicjatyw wypływało z wrażliwości duszpasterskiej oraz chęci objęcia troską powierzonych sobie osób czy grup. Często były one działaniami oddolnymi. W wielu przypadkach nie byłoby to w ogóle możliwe, gdyby nie wkład osób, które o wiele lepiej znają się na technologii i sprawniej poruszają się w wirtualnym świecie. Kiedy tylko ustał zakaz fizycznych spotkań spowodowany obostrzeniami epidemiologicznymi wiele grup powróciło do funkcjonowania w świecie rzeczywistym zachowując wskazane sposoby bezpieczeństwa.

Prawdziwym wyzwaniem okazały się wakacyjne rekolekcje, do których przyzwyczajeni byli członkowie wszystkich ruchów i stowarzyszeń. Niemożliwość organizacji tego czasu w zwyczajowy sposób był ogromnym ciosem zarówno dla prowadzących, jak i uczestników rekolekcji. Podjęte w tym zakresie próby oferowania czegoś w zamian były tylko namiastką tego, czego doświadczano w rekolekcyjnych wspólnotach. Niektórzy moderatorzy proponowali przygotowane rekolekcje internetowe, inni szukali swojej szansy w ramach dekanatu, jeszcze inni zrezygnowali z nich całkowicie.

W czasie trwającej epidemii pojawiły się również ciekawe projekty platform rekolekcyjnych. Jedną z nich jest inicjatywa Holyweek, która okazała się trafioną intuicją na ten czas. Pierwsze tego typu rekolekcje odbyły się w czasie Wielkiego Tygodnia i miały za

zadanie pomóc w przygotowaniu się i przeżyciu Świąt Wielkanocnych. Nie wymagały one dodatkowego opuszczania swojego domu, co z resztą było niemożliwe w tamtym czasie i angażowały całą rodzinę. Swoim zasięgiem objęły kilka tysięcy polskich rodzin z kraju a nawet polonii mieszkającej zagranicą. Wirtualnym miejscem przeprowadzenia rekolekcji stała się strona internetowa holyweek.pl, na której internauci mieli okazję wzięcia udziału w projekcie „Rodzinna Wielkanoc”.

+● HOLYWEEK **RODZINNA WIELKANOC**

Punktem odniesienia i sugerowanymi adresatami „Rodzinnej Wielkanocy” były rodziny, które nie przejawiały dużego zaangażowania w życie wiary i Kościoła. Jednocześnie nie wykluczało uczestnictwa rodzin należących do ruchów czy stowarzyszeń religijnych. Priorytetem był jednak prosty, jasny i zrozumiały język przekazu oraz forma przekazywanych treści dostosowana do jej adresatów. Nierzadko zdarzało się, że znajdujące się na stronie propozycje do wykorzystania były objaśniane „krok po kroku” po to, aby każdy mógł z nich skorzystać.

Materiały, znajdujące się na stronie internetowej miały za zadanie zaangażować wszystkich członków rodziny. Każdy dzień, przedstawiony odpowiednim graficznym

symbolem, akcentował inne wydarzenie z Pisma Świętego, które odnosiło się do poszczególnych dni Wielkiego Tygodnia.

Uczestnicy odkrywali je na bieżąco, mając jednocześnie możliwość swobodnego powrotu do wcześniejszych dni. Niemożliwym było jednak wyprzedzenie biegu wydarzeń, co dodatkowo motywowało do korzystania ze strony projektu w każdym dniu Wielkiego Tygodnia. Ukryte tymczasowo treści dla użytkowników opatrzone były symbolem kłódki.

Rekolekcyjne dni składały się z czterech części: porannej, popołudniowej, wieczornej i „na dobrą noc”. Każda z nich zagospodarowana była przez osoby zaangażowane w projekcie: księdza, młode małżeństwo oraz dziesięcioletnią Kingę.

RODZINNY PORANEK	▼
BOŻE POPOŁUDNIE	▼
BŁOGOSŁAWIONY WIECZÓR	▼
NA DOBRĄ NOC	▼

Poranek koncentrował się wokół rozważania fragmentu Ewangelii, który odpowiadał wydarzeniom dnia. Rozważanie miało formę egzystencjalnej medytacji wraz z jej wizualizacją fotograficzną. Czasami znajdował się tam film ks. Sebastiana z rodzinnym zadaniem lub informacją na temat istotnej kwestii w przeżywaniu aktualnego czasu.

Używaj dziś słów: Kocham Cię, dziękuję, jesteś dla mnie ważny, cieszę się, że jesteś ze mną, jak się dziś czujesz?, przepraszam, proszę – jak drogiego olejku. Wypowiedz je do osób, z którymi mieszkasz, by okazać im szacunek, przyjaźń i troskę. Porozmawiajcie wieczorem jak „pachniał” Wasz dom, jak się w nim czuliście? Zadanie można powtarzać codziennie.

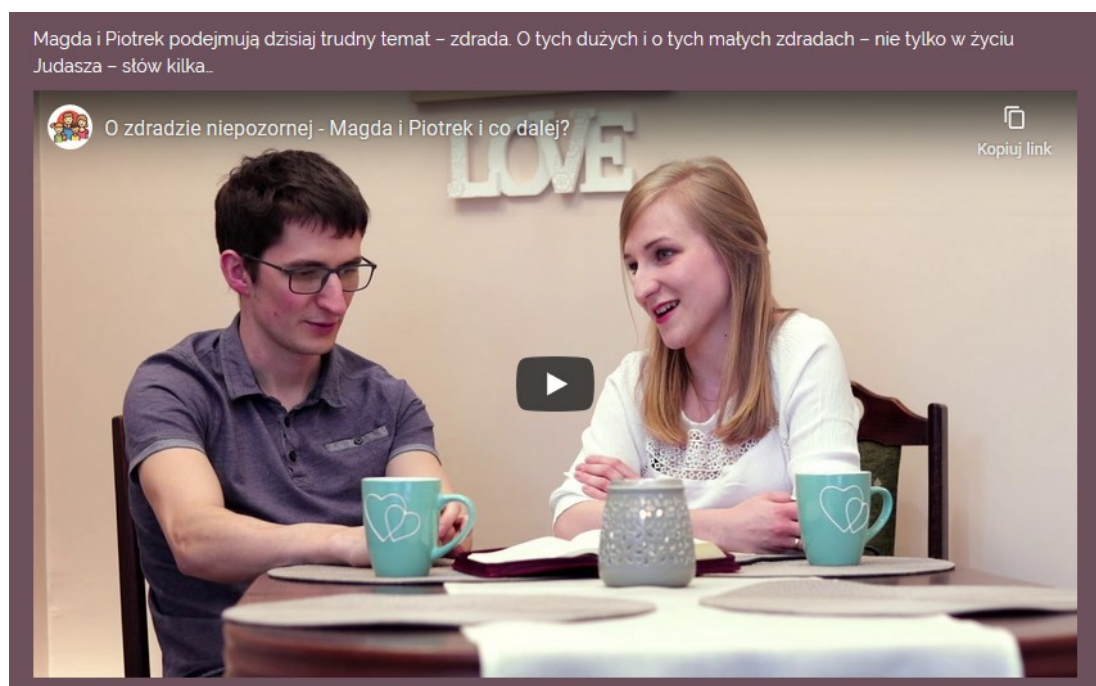
[OTWÓRZ FRAGMENT EWANGELII](#)

Popołudnie należało do Kingi, która razem ze swoją rodziną zapraszała do wspólnej aktywizacji plastycznej, muzycznej, integracyjnej lub przeżyciowej. Wśród jej pomysłów znajdowały się m. in.: przygotowanie palmy wielkanocnej z materiałów dostępnych w domu, wypiekanie podplomyków, gry słowne lub uczestnictwo w odczytanej przez Kingę Drodze Krzyżowej.

RODZINNA AKTYWNOŚĆ

Mówiąc dobre słowa pokazujesz, że kochasz. Wykonaj razem z Kinią motylka, napisz na nim dobre słowo i podaruj komuś, kogo kochasz. Możesz zrobić po jednym dla każdego członka rodziny. Możesz wykorzystać, któreś ze słów zaproponowanych w dzisiejszym dniu, a możesz też wymyślić swoje. Pamiętaj: słowa mają moc! No to do roboty!

Wieczorem każdego dnia uczestnicy projektu mieli okazję łączyć się w celebracji liturgicznej za pomocą internetowego streamu oraz wsłuchać się w małżeńskie rozważania Magdaleny i Piotra, którzy wprowadzali ich w kolejny dzień rekolekcji. Sugerowali oni, w jaki sposób adaptować Boże słowo na gruncie małżeńskim.

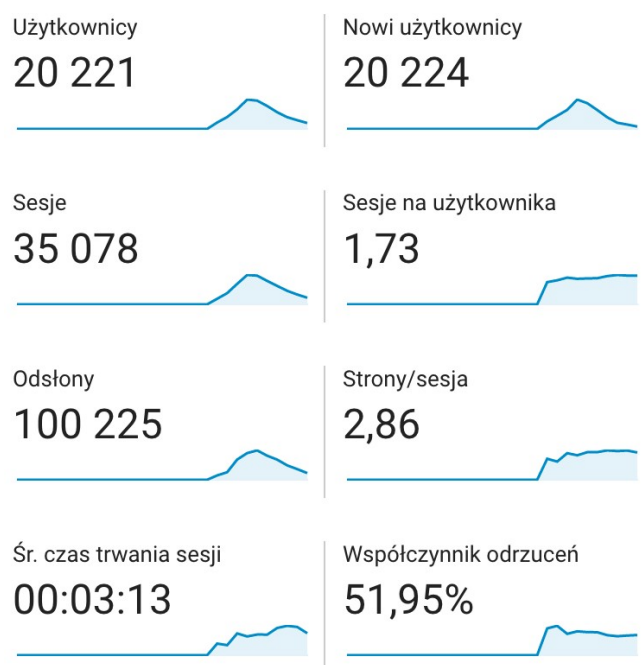

Ostatni element projektu zawierał propozycję wieczornej modlitwy, która miała różną formę, w zależności od dnia i przeżywanych w nim okoliczności. Niekiedy była to tradycyjna modlitwa, innym razem adoracja krzyża, wspólny rachunek sumienia, czy też modlitwa przeproszenia się i wyznania sobie miłości w rodzinie.

Projekt, oprócz elementów stałych, zawierał także propozycje interaktywnych gier online dotyczących Wielkiego Tygodnia, a także świadectwa, piosenki i inne materiały proponowane dla poszczególnych członków rodziny. Warto zwrócić uwagę na jakość przygotowanych materiałów, które począwszy od strony internetowej, poprzez gry online i montaż filmów, zostały zaprojektowane i przygotowane przez profesjonalistów zaangażowanych w projekcie.

W ciągu trwania rekolekcji stronę holyweek.pl odwiedzono ponad 100 000 razy. Wirtualne mechanizmy rejestracji ruchu sieciowego każdego dnia rejestrowały średnio około 3 000 niezależnych adresów IP, z czego każdy z użytkowników spędzał na stronie (podczas jednej wizyty) średnio ponad 3 minuty, co jest bardzo dobrym wynikiem, jeśli chodzi o

strony internetowe. Wynika z tego, że oprócz tzw. przypadkowych odwiedzających, których wizyta trwała kilka/kilkanaście sekund, byli i tacy, którzy poświęcali jej naprawdę sporo czasu.

Internetowe rekolekcje mogą swoim zasięgiem może obejmować ogromną rzeszę osób mieszkających na całym świecie (strona holyweek.pl rejestrowała co najmniej kilkadziesiąt wizyt dziennie spoza granic naszego kraju, a nawet kontynentu). Projekt pozwala angażować całą rodzinę, dając jej możliwość swobodnego wyboru czasu w ciągu dnia na uczestnictwo w nim. Pozwala także zaoszczędzić czas na organizację wyjścia z domu wraz z dziećmi oraz niweluje problem transportu do miejsca rekolekcji i z powrotem. Jego realizacja zakłada stosunkowo niewielkie koszty w odniesieniu do możliwości, jakie daje projekt. Pomimo iż projekt całkowicie realizowany jest w przestrzeni wirtualnej, zakłada on w swojej istocie rozwijanie duchowej sfery człowieka, a także relacji pomiędzy członkami rodziny. Nie zmierza on zatem do uzależnienia od świata internetu, ale posługuje się nim, aby zwrócić większą uwagę na świat realny i przeżywane w nim wartości. Jednocześnie nie może on całkowicie zastąpić działań duszpasterskich w rzeczywistości bez pandemii, ale może być ich uzupełnieniem, a w obecnej sytuacji realną i bezpieczną propozycją dla wielu.

Inicjatywa Holyweek powtórzona została w czasie tegorocznych wakacji. Tym razem stanowiła ona namiastkę wakacyjnych rekolekcji, na które wiele osób z różnych grup i wspólnot zamierzało się wybrać, ale ich plany zostały pokrzyżowane przez epidemię.

Wakacyjna odsłona projektu odbyła w trzech etapach, z których ten najważniejszy trwał dziewięć kolejnych dni, a tematycznie odnosiła się do Eucharystii, której to poświęcony został cały rok duszpasterski.

Podobnie jak podczas edycji wielkanocnej, uczestnicy projektu zetknęli się z ciekawą i przyjemną dla oka oprawą graficzną. Rekolekcyjne zmagania przenosiły swoich odbiorców w wirtualną podróż statkiem na wyspę skarbów. Każdy uczestnik stał się duchowym podróżnikiem i odkrywcą.

Wielkim dobrem okazała się możliwość współpracy wielu wspólnot ze sobą, dzięki czemu z rekolekcji mógł skorzystać każdy niezależnie od wieku i poziomu osobistego rozwoju duchowego. Każdy dzień składał się z pięciu części:

- **Poranka ze słowem** – rozważania do Ewangelii prowadzili przedstawiciele Domowego Kościoła. Swoje kilka minut każdego dnia mieli również członkowie Duszpasterstwa Akademickiego.
- **Przedpołudnie odkrywców** – konferencję o Eucharystii każdego dnia prezentował inny ksiądz; w tej sekcji znajdowała się także ciekawa interaktywna gra rodzinna, której zwycięzcy mogli cieszyć się wspaniałymi nagrodami, np.: rodzinnym wyjazdem do EnegyLandii, wejściówkami do tzw. „pokojów ucieczek” (Escape Room) lub popularnymi grami planszowymi.

- **Twórcze popołudnie** – w tym dziale znajdowały się propozycje aktywizacji rodzinnych oraz teledysk przygotowany przez Ruch Dzieci Maryi.
- **Formacyjny wieczór** – sekcja zawierała propozycje konspektów spotkań w parafii, rodzinie lub spotkania się uczestników on-line, a także liturgiczne ciekawostki przygotowane przez jednego z księży archidiecezji katowickiej.
- **Na dobrą noc** – ostatni punkt programu był propozycją wykorzystania w swoim domu różnych pieśni i modlitw, a nade wszystko zaproszeniem do łączenia się on-line na wspólnym różańcu prowadzonym przez księdza odpowiadającego za konkretny dzień.

Cała inicjatywa wakacyjnych rekolekcji była wspierana przez diecezjalną *Caritas*, co miało przypominać ich uczestnikom, że miłość, której doświadczamy w wyjątkowy sposób na Mszy Świętej, nie może być tłamszona i zachowywana tylko dla siebie, ale trzeba się nią dzielić. Taką propozycję dają parafialne i szkolne koła *Caritas*, a także wiele inicjatyw podejmowanych przez tę organizację takich jak np.: „Dobrodaj”.

Zastanawiając się nad tym, jak zmieni się świat po pandemii COVID-19, odkrywamy na nowo przesłanie św. Pawła, który prosił Tymoteusza, aby głosząc Dobrą Nowinę nastawał „w porę i nie w porę” (por. 2 Tm 4,2). Niniejszy artykuł stanowi próbę podsumowania inicjatyw, jakie zostały podjęte na gruncie katechetyczno-duszpasterskim. Autorzy mają nadzieję, że publikacja stanie się pomocna do dalszej działalności ewangelizacyjnej Kościoła.